

『アジア現代女性史8 ベトナム女性史—フランス植民地時代からベトナム戦争まで』

日本語版への序

レ・ティ・ニヤム・トウエツト

多くの研究者が 21 世紀は女性の世紀であるとしています。今日の世界は、歴史上何千年も前から続く闘争、すなわち男女平等のためと、みずからの社会的地位についての女性たちの正当な要求のための闘争の、最後の段階に入ったのでしょうか。

2010年3月8日の国際女性の日を祝して、国連本部で発表された「平等の権利と機会、すべての人のための前進」という演説の中で、潘基文国連事務総長は「国際的な女性運動は、本当に全地球上に広がる運動になった。どこでも女性は平等と権利のために運動しており、そして成功している。どこでも暴力と不公平と不平等に反対する呼びかけが響いており、そこには女性の参加がある」と強調しました。

ベトナム社会の歴史のすべての段階におけるジェンダーの特徴を分析した資料から、ベトナムは東南アジアの各文化と同様に、世界の他の多くの地域と比べて明らかな相違があるということが出来ます。それは女性の相対的に高い地位です。この相違点の文化的な特徴は、対立性よりも相補性があることで、権力はジェンダー関係よりも、社会や家庭や年齢のヒエラルキー関係に基礎をおいています。

ベトナムの女性の、社会と家庭での地位を決定する要素は、まさに女性の重要な役割にあります。女性たちは、文化のすべての様式—精神文化、物質文化、社会と家庭の文化—を含む民族文化を守り、発展させた人々です。

この相違点は以下に述べるいくつかの原因から生じています。第一に、外国の侵略、とりわけ同化に対抗しようとする民族の抵抗が、死守といえるような状況を、特に村単位で作出したことです。したがって、母権制の時期から女性が建設してきた最初の貴重な伝統が、ベトナムでは他の多くの場所におけるように除去されることがなく、絶えることのない伝統になったのです。第二に、経済的社会的形態に関連して、「アジア的生産様式」の長期にわたる存在があります。その重要な特徴の一つは、原始社会の多くの残滓が保持されていることであり、女性にとって有利な伝統がいくつも維持され続けたのです。第三に、具体的な歴史的環境が、「敵が家に来れば女性が闘わなければならない」という状況を作り出したことです。国を建てた雄王たちの時代から現在までを数えただけで、国を守るための全国規模の愛国的な戦争が 24 回も起こりました。ベトナムの女性たちのどれほどの世代が、国運が危難にあった数々のときに戦士になったことでしょうか。第四に、文明の面を見れば、小農生産による水稻栽培農業が、ベトナムでは早くから形成され、長く存在してきました。その環境では生産の仕事は小家族の単位にまかされました。何千年もの歴史の間、水稻栽培そのものが要求する労働力の大きな需要のほかに、さらにいくつかの社会的理由があり、人力面での逼迫がつねに作り出されました。この状況によって、女性は農業生産のすべての主要な面に積極的に参加しなくなりました。

このようにして、生産労働、社会的闘争、家庭の建設、民族文化の創造と発展における伝統的役割に応じて、ベトナムの女性のイメージは、勤労者、主婦、戦士、芸術家となり、政治家のような他のイメージは、より曖昧であったり、その役割に同化していたり、あるいは切り離されていたりするのわかります。それはまた、ベトナムのジェンダー関係のイメージでもあるのです。

本書『各時代を通してのベトナムの女性』は、歴史の異なる段階にそって、ベトナムの女性についての多くの豊富な面を総合的に述べようと試みたものです。最初の部分と結論の部分を除いて、本書は六章から成り、歴史的時間の順序にしたがって書かれています。第一章の「ベトナムの歴史の始まりにおける女性」は、主に原始時代の女性について述べています。それは、のちの各時代の女性が受け継ぎ発展させた、原初の時期の伝統と徳性のすばらしい萌芽をはらんだ時期です。第二章と第三章の「封建制度の時代のベトナムの女性」は、紀元前の最後の数世紀から 19 世紀中ごろまでの、歴史過程全体におけるベトナムの女性について研究しています。そして今回日本語に訳された近現代史の部分に関しては、第四章の「民族を解放し、半封建植民地制度を打倒する闘争の時期のベトナムの女性」が、半封建的な植民地制度とフランス植民地主義の統治のもとにあったベトナムの女性についての研究にあてられており、第五章と第六章の「現代革命運動におけるベトナムの女性」が、25 年間にわたって続いた革命の嵐の中で、ベトナムの女性が力強く決起したことを研究しています。

各章の内容は、昔のすばらしい伝統が継承され、発揮され続けていることを証明し、今日の社会におけるベトナムの女性の、現代的な心理と徳性についてのいくつかの主な特徴を発見したものです。

本書が日本語に訳されるにあたって、私は、「アジア現代女性史研究会」代表である、大阪大学の藤目ゆき先生に対し、本書を日本の読者に紹介する決定をしてくださったことに心から感謝いたします。

女性研究者の方々と日本の社会科学の研究者の方々が、本書をベトナムの女性とベトナム社会の歴史についての参考資料としてくださることを希望しています。

再度すべての方々に丁重に感謝いたします。

2010年5月1日 ハノイ

(翻訳：片山須美子)

『アジア現代女性史 8 ベトナム女性史—フランス植民地時代からベトナム戦争まで』
日本語版への序 (原文)

Lời tựa

Nhiều Nhà nghiên cứu đã cho rằng thế kỷ 21 là thế kỷ của phụ nữ. Phải chăng thế giới ngày nay đang đi vào giai đoạn cuối cùng của cuộc đấu tranh kéo dài từ bao nghìn năm lịch sử: cuộc đấu tranh cho bình đẳng nam và nữ và sự đòi hỏi chính đáng của người phụ nữ về vị trí xã hội của họ.

Trong diễn văn phát biểu chào mừng nhân ngày Quốc tế Phụ nữ 8/3/2010, tại trụ sở Liên hiệp quốc với chủ đề “Quyền bình đẳng, cơ hội bình đẳng và tiến bộ cho tất cả mọi người”, Tổng thư ký Liên hiệp quốc Ban Ki-moon đã nhấn mạnh: “Phong trào phụ nữ quốc tế đã thực sự trở thành một phong trào rộng khắp toàn cầu. Ở bất kỳ đâu phụ nữ cũng đang được vận động vì sự bình đẳng và trao quyền cho họ - và đang thành công. Bất cứ nơi đâu vang lên lời kêu gọi chống bạo lực, bất công và bất bình đẳng, ở đó có sự tham gia của phụ nữ”.

Từ những tư liệu phân tích về đặc thù giới ở mỗi giai đoạn lịch sử xã hội của Việt Nam, có thể nói rằng, so sánh với nhiều khu vực trên thế giới, Việt Nam cũng như các nền văn hóa của Đông Nam Á, có sự khác biệt rõ rệt: đó là vị thế tương đối cao của người phụ nữ. Đặc điểm văn hóa khác biệt này mang tính bổ sung hơn là tính đối kháng và quyền lực được đặt trên cơ sở quan hệ thứ bậc xã hội, gia đình và tuổi tác hơn là quan hệ giới.

Yếu tố quyết định vị thế xã hội và gia đình của người phụ nữ Việt Nam chính là vai trò quan trọng của họ. Họ là người bảo vệ và phát triển nền văn hóa dân tộc bao gồm tất cả các dạng của nền văn hóa: văn hóa tinh thần, văn hóa vật chất, văn hóa xã hội và gia đình.

Sự khác biệt này bắt nguồn từ những nguyên nhân sau: *Thứ nhất* là sự đề kháng dân tộc, nhằm chống lại sự xâm lăng và đặc biệt là sự đồng hóa của ngoại bang đã tạo ra một tình trạng gần như là sự cố thủ, đặc biệt là ở các tế bào làng xã. Vì vậy, những truyền thống quý báu đầu tiên được người phụ nữ xây dựng từ thời kỳ chế độ mẫu quyền đã không bị thủ tiêu như ở nhiều nơi mà trở thành truyền thống không đứt đoạn ở Việt Nam; *Thứ hai*, liên quan đến hình thái kinh tế - xã hội, là sự tồn tại lâu đời của “phương thức sản xuất Châu Á” mà một đặc trưng quan trọng của nó là sự bảo lưu nhiều tàn dư của xã hội nguyên thủ, đã tiếp tục duy trì những truyền thống có lợi cho người phụ nữ; *Thứ ba* là hoàn cảnh lịch sử cụ thể đã tạo ra tình trạng “giặc đến nhà đàn bà phải đánh”. Chi tính từ thời các vua Hùng dựng nước cho đến nay đã có 24 cuộc chiến tranh ái quốc với quy mô cả nước đã nổ ra để giữ nước. Biết bao thế hệ phụ nữ Việt Nam đã trở thành chiến sĩ trong những lần vận nước gặp nguy nan; *Thứ tư*, xét về mặt văn minh, thì một nền nông nghiệp trồng lúa nước theo chế độ tiểu nông đã sớm hình thành và tồn tại lâu đời ở Việt Nam. Trong hoàn cảnh đó, công việc sản xuất được giao cho các đơn vị gia đình nhỏ. Suốt lịch sử hàng ngàn năm, ngoài nhu cầu lớn về nhân công mà bản thân việc trồng lúa nước yêu cầu, còn có những nguyên nhân xã hội, tạo ra một sự căng thẳng thường xuyên về nhân lực. Tình hình này

đòi hỏi người phụ nữ phải tích cực tham gia vào mọi khâu quan trọng chủ yếu của nền sản xuất nông nghiệp.

Như vậy, tương ứng với các vai trò truyền thống trong lao động sản xuất, trong đấu tranh xã hội, trong xây dựng gia đình, trong sáng tạo và phát triển nền văn hóa dân tộc, hình ảnh người phụ nữ Việt Nam, như chúng ta thấy, là Người lao động, Người nội trợ, Người chiến sĩ, Người nghệ sĩ. những hình ảnh khác – nhà chính trị, mờ nhạt hơn, hoặc đồng nhất vào đây hoặc tách riêng ra. Đó cũng là hình ảnh về mối quan hệ giới ở Việt Nam.

Cuốn sách “*Phụ nữ Việt Nam qua các thời đại*” đã cố gắng trình bày tổng hợp nhiều khía cạnh phong phú về người phụ nữ Việt Nam theo các giai đoạn lịch sử khác nhau. Ngoài phần mở đầu và phần kết thúc, cuốn sách gồm 6 chương, viết theo trình tự thời gian lịch sử. *Chương I: “Phụ nữ trong buổi đầu của lịch sử Việt Nam”* chủ yếu nói về những phụ nữ thời đại nguyên thủy, là thời kỳ đã thai nghén các mầm mống tốt đẹp của những truyền thống, đức tính trong thuở ban sơ mà phụ nữ các thời đại sau sẽ kế tục và phát huy. *Chương II và chương III: “Phụ nữ Việt Nam trong thời đại chế độ phong kiến”*, nghiên cứu về người phụ nữ Việt Nam trong suốt quá trình lịch sử từ những thế kỷ cuối cùng trước Công nguyên cho đến giữa thế kỷ XIX. *Chương IV: “Phụ nữ Việt Nam trong thời kỳ đấu tranh giải phóng dân tộc, đánh đổ chế độ thuộc địa, nửa phong kiến”*, giành cho việc nghiên cứu về người phụ nữ dưới chế độ thuộc địa nửa phong kiến và thực dân Pháp thống trị. *Chương V và chương VI: “Phụ nữ Việt Nam trong phong trào cách mạng hiện đại”*, nghiên cứu sự vươn mình mạnh mẽ của phụ nữ Việt Nam trong cơn bão táp cách mạng liên tục trong vòng 25 năm.

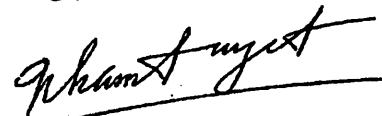
Nội dung của các chương sách đã chứng minh sự kế thừa và phát huy liên tục các truyền thống tốt đẹp ngày xưa và phát hiện một số đặc điểm chính về tâm lý, đức tính hiện đại của phụ nữ Việt Nam trong xã hội ngày nay.

Nhân dịp cuốn sách được chuyển sang tiếng Nhật, tôi xin chân thành cảm ơn bà Fujime Yuki, Chủ tịch “Ban nghiên cứu lịch sử phụ nữ Châu Á hiện đại” và trường Đại học Osaka đã có chủ trương giới thiệu cuốn sách với độc giả Nhật Bản.

Tôi thực sự hy vọng, sẽ được các nhà nghiên cứu phụ nữ, cùng các nhà nghiên cứu khoa học xã hội Nhật Bản coi cuốn sách như một tài liệu tham khảo về phụ nữ và lịch sử xã hội Việt Nam.

Một lần nữa, xin trân trọng cảm ơn các bạn!

Hà Nội, ngày 1 tháng 5 năm 2010

Lê Thị Nhâm Tuyết